

УДК 336.764.1

Новак О.С. , к.е.н., доцент

Житомирський державний технологічний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАЦІЙ СЕК'ЮРИТИЗАЦІЇ АКТИВІВ НА ОСНОВІ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ФОНДІВ

Стаття присвячена розробці організаційних засад проведення операцій сек'юритизації активів на основі інвестиційних фондів в Україні.

Ключові слова: сек'юритизація активів, фонд сек'юритизації, оригінатор, інвестиційний сертифікат.

Novak O.

ORGANIZATION AND FEATURES OF OPERATIONS BASED ASSET SECURITIZATION INVESTMENT FUNDS

The article is devoted to the development the principles of organization of asset securitization transactions based on investment funds in Ukraine.

Key words: asset securitization, securitization fund, originator, the investment certificate.

Новак О.С.

ОРГАНИЗАЦИЯ И ОСОБЕННОСТИ ПРОВЕДЕНИЯ ОПЕРАЦИЙ СЕКЬЮРИТИЗАЦИИ АКТИВОВ НА ОСНОВЕ ИНВЕСТИЦИОННЫХ ФОНДОВ

Статья посвящена разработке организационных основ проведения сделок секьюритизации активов на основе инвестиционных фондов в Украине.

Ключевые слова: секьюритизация активов, фонд секьюритизации, оригинатор, инвестиционный сертификат.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Останні роки на фінансовому ринку набули широкого поширення інноваційні послуги. Однією з найперспективніших фінансових технологій у сфері фінансування та управління ризиками є сек'юритизація активів. Перші кроки на шляху впровадження сек'юритизації активів були зроблені й

в Україні, проте вітчизняні банки внаслідок відсутності нормативно-правової бази, відповідного інфраструктурного забезпечення та ефективних механізмів її проведення, змушені були виходити на міжнародні ринки капіталу та залучатись допомогою закордонних організацій.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Перспективи та переваги використання механізмів сек'юритизації активів тривалий час не попадали у поле зору вітчизняних науковців. Серед наукових праць, у яких досліджуються загальні питання сек'юритизації активів, на основі традиційних схем, слід виокремити роботи таких зарубіжних та вітчизняних учених, як Х.П. Бер, Е. Девідсон, Вріз Роббе, Поль Алі, П.С. Роуз, Дж. Сінкі, Н.Б. Косарєв, С.В. Мальцев, Ю.Е. Туктаров, О.В. Яблонська, З.М. Васильченко, В.А. Фурсова, О.М. Сохацька, Л.О. Примостка, М.В. Рябокінь та інші. Разом з тим запропоновані вітчизняними вченими рішення охоплюють тільки загальні питання сек'юритизації активів на основі традиційних схем за допомогою облігацій. Недостатньо уваги приділено теоретико-практичним аспектам сек'юритизації активів фінансових інститутів, а також питанням, пов'язаним з організацією та методикою її проведення на основі інвестиційних фондів.

Цілі статті. Метою статті є розробка організаційних засад проведення операцій сек'юритизації активів на основі інвестиційних фондів в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Вперше термін "сек'юритизація" з'явився у Wall Street Journal в 1977 р. (США) і був "винайденим" Льюїсом Ранієрі (Lewis S. Ranieri), головою іпотечного департаменту Salomon Brothers, який запропонував використати цей термін репортеру Wall Street Journal Анн Монро (Ann Mongoe) в статті, присвяченій опису андеррайтингу першого випуску цінних паперів, забезпечених заставою прав вимоги за іпотечними кредитами [1, ст. 118].

Сучасне тлумачення сек'юритизації активів визначає її як інноваційну техніку фінансування та/або передачі фінансових ризиків, за допомогою якої оригінатор трансформує неліквідні активи у високоліквідні цінні папери з метою залучення додаткових джерел фінансування та/або мінімізації ризиків, пов'язаних з цими активами. В економічній літературі виділяють два основних її види, в залежності

від того, залишаються на балансі оригінатора сек'юритизовані активи чи ні.

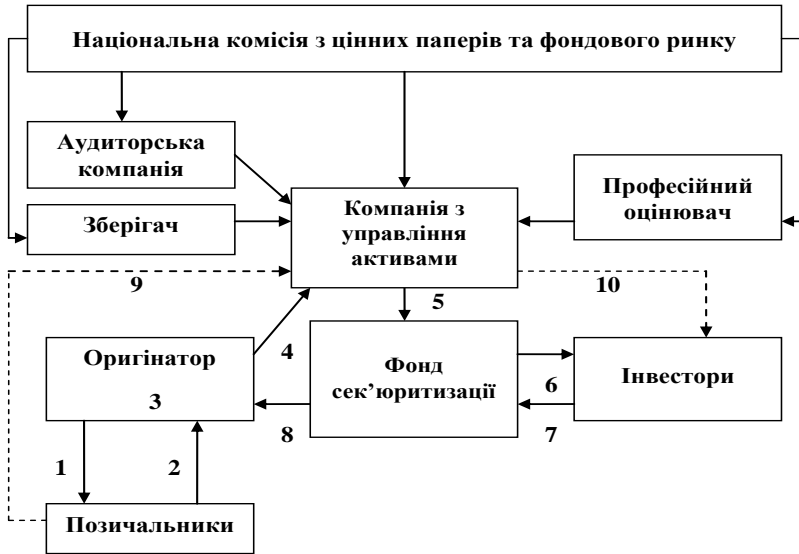
Класичний вид сек'юритизації характеризується тим, що активи оригінатора продаються спеціально створеному для цих цілей посереднику (SPV) і повністю списуються з балансу. Такий фінансовий посередник купує активи за рахунок коштів, отриманих від емісії та розміщення забезпечених боргових цінних паперів серед інвесторів. В подальшому, оригінатор отримує платежі за сек'юритизованими активами та перенаправляє їх на виплату відсотків та погашення основної суми боргу інвесторам за борговими цінними паперами, випущеними SPV. При проведенні синтетичної сек'юритизації активи, як правило, залишаються на балансі компанії-оригіатора, але відбувається передача ризиків інвесторам за допомогою специфічних сек'юритизаційних цінних паперів, у банківській сфері можуть використовуватись кредитні дефолтові свопи, кредитні зв'язані ноти, іпотечні облигації тощо. Таким чином, відбувається процес перерозподілу ризиків за сек'юритизованими активами між оригінатором та інвестором.

З позиції вітчизняних фінансових установ (потенційних оригінаторів) проблемною у використанні є як класична, так і синтетична схема сек'юритизації активів. Синтетична схема не дає можливості списання активів з балансу оригінатора, що значно обтяжує його структуру, і у випадку комерційних банків формування подібних активів не дозволяють встановлені економічні нормативи. Класична схема сек'юритизації дозволяє покращити структуру балансу та значно мінімізувати ризики, пов'язані з активами, що сек'юритизуються, проте потребує значних витрат на організацію та складну інфраструктуру ринку, відсутність якої в Україні робить її проведення практично неможливим.

Аналіз закордонного досвіду використання механізмів сек'юритизації активів дозволяє виділити схему сек'юритизації на основі інвестиційних фондів, така практика має місце в Іспанії, Франції, Португалії, Росії [2, ст. 528-533]. Дослідивши особливості функціонування інститутів спільного інвестування в Україні, пропонуємо розробити модель проведення сек'юритизації активів на основі інвестиційних фондів (рис. 1).

Запропонована модель проведення сек'юритизації активів на основі пайового інвестиційного фонду передбачає, що пул активів, сформований оригінатором, спочатку продається компанії з

управління активами, яка проводить реєстрацію ПФу та здійснює емісію його сертифікатів, забезпечених сек'юритизованими активами оригінатора. Кошти від розміщення сертифікатів ПФу направляються на погашення вартості пулу сек'юритизованих активів, а також за рахунок цих коштів сплачується комісійна винагорода компанії з управління активами та відшкодовуються трансакційні витрати.

Де: 1 – оформлення договорів позики та надання коштів у тимчасове користування; 2 – визнання грошових зобов'язань; 3 – формування пулу однорідних активів; 4 – продаж пулу активів та передача прав вимог за договорами позики КУА пайового інвестиційного фонду; 5 – реєстрація пайового інвестиційного фонду КУА; 6 – емісія інвестиційним фондом цінних паперів; 7 – оплата вартості цінних паперів інвестиційного фонду; 8 – погашення вартості придбаного пулу активів; 9 – погашення заборгованості за договорами (сплата відсотків та основної суми боргу); 10 – сплата відсотків за цінними паперами інвестиційного фонду та їх погашення по закінченні терміну обігу та ліквідації інвестиційного фонду.

Рис. 1. Адаптована модель класичної сек'юритизації активів на основі інвестиційного фонду*

*Власна розробка

Закритий недиверсифікований пайовий інвестиційний фонд, який створюється з метою сек'юритизації активів пропонуємо назвати

фондом сек'юритизації активів та закріпити це поняття на законодавчому рівні.

Модель сек'юритизації активів на основі фондів сек'юритизації є найбільш прийнятною та ефективною у вітчизняних умовах, оскільки не передбачає додаткових витрат оригінатора на формування статутного капіталу SPV, не потребує складної інфраструктури та значних змін вітчизняного законодавства. Крім того, створення фондів сек'юритизації передбачається у вигляді пайового інвестиційного фонду, який не є юридичною особою, а отже, його діяльність не обкладається податком на прибуток, що також зменшує витрати по проведенню сек'юритизації активів, та не потребує внесення змін до податкового законодавства. Проте, запропонована модель сек'юритизації активів на основі інвестиційного фонду потребує розробки методичного та організаційного забезпечення, тому необхідно біль детально дослідити процес проведення таких операцій.

З аналогією закордонного досвіду проведення сек'юритизації активів реалізацію запропонованої моделі класичної сек'юритизації активів на основі фонду сек'юритизації пропонуємо умовно розділити на п'ять етапів (рис. 2.).

Перший етап сек'юритизації активів проходить на рівні оригінатора, яким може бути банк, страхова компанія, фінансова, лізингова компанія чи інша кредитна установа, яка володіє активами відповідної якості. На першому етапі визначають, з якою метою має проводитися сек'юритизація активів та доцільність її проведення. Для цього створюється спеціальна експертна група, яка повинна включати представників різних підрозділів суб'єкта-оригінатора. Результатами роботи такої групи мають стати:

- висновки щодо цілей проведення сек'юритизації активів;
- фінансово-економічне обґрунтування доцільності проведення операції та сам проект угоди.

У подальшому фінансово-економічне обґрунтування проведення сек'юритизації активів та сам проект угоди подається для аналізу компанії з управління активами. У разі, якщо операція сек'юритизації активів проводиться оригінатором вперше, краще делегувати проведення етапу планування та підготовки компанії з управління активами або іншим зовнішнім експертам, які мають досвід проведення таких операцій.

На II етапі проводиться оцінка активів щодо можливості їх сек'юритизації: визначаються основні критерії, яким повинні

відповідати активи, здійснюється перевірка наявності їх мінімально необхідного обсягу для проведення операції та реєстрації фонду сек'юритизації.

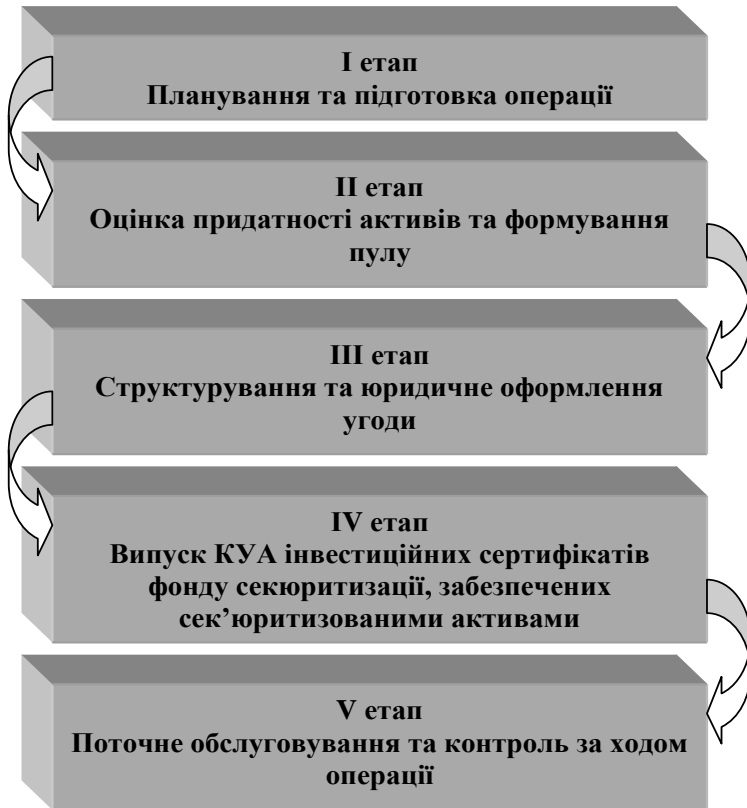

Рис. 2. Етапи реалізації моделі класичної сек'юритизації активів на основі фонду сек'юритизації*

*Власна розробка

Згідно чинного законодавства мінімальний розмір засновницького капіталу фонду сек'юритизації (пайовий фонд) має складати не менше 1250 мінімальних заробітних плат. Отже мінімальний розмір активів, які сек'юритизуються одним оригіном, має складати у 2012 – 2013 роках (табл. 3):

Мінімальний обсяг активів оригінатора,
що сек'юритизуються у 2012 – 2013 рр.*

<i>Дата</i>	<i>Розмір мінімальної заробітної плати</i>	<i>Мінімальний обсяг засновницького капіталу фонду сек'юритизації та активів, що сек'юритизуються</i>
з 01.04.2012 до 30.06.2012	1094,00 грн	1 367 500 грн
з 01.07.2012 до 30.09.2012	1102,00 грн	1 377 500 грн
з 01.10.2012 до 30.11.2012	1118,00 грн	1 397 500 грн
з 01.12.2012 до 31.12.2012	1134,00 грн	1 417 500 грн
з 01.01.2013 до 01.12.2013	1147,00 грн	1 433 750 грн
з 01.12.2013	1218,00 грн	1 522 500 грн

Складено автором на основі [4], [5]

Менший обсяг активів, ніж зазначений у табл. 3, оригінатор може сек'юритизувати за допомогою фонду сек'юритизації у тому випадку, якщо такого ж виду та якості активи сек'юритизує через цей фонд інший оригінатор, загальна сума активів яких відповідає встановленим вимогам. Таким чином, за допомогою одного фонду сек'юритизації можуть сек'юритизувати активи декілька оригінаторів, якщо їх активи є однотипними.

З метою полегшення та прискорення проведення операції сек'юритизації активів компанія з управління активами фонду сек'юритизації може розробити стандартизовані вимоги до активів, що формують пул для сек'юритизації (стандартний (еталонний) пул). Оскільки активи комерційних банків є найбільш придатними до сек'юритизації, з врахуванням закордонного досвіду та основних тенденцій на вітчизняному ринку банківських послуг ми розробили характеристики стандартного пулу для різних видів кредитів комерційних банків (табл. 4).

Наведені у табл. 4 характеристики стандартизованих пулів банківських кредитів були розроблені на основі характеристик стандартних послуг провідних банків України, зокрема були враховані мінімальні ставки банків за кредитними та депозитними операціями та терміни кредитування. Мінімальна сума кредиту та кількість кредитів у пулі визначались, виходячи з мінімального обсягу активів, необхідних для сек'юритизації активів у 2012 -2013 роках (табл. 3). Критерії рекомендована валюта, мінімальний термін кредиту та можливість дострокового погашення визначались на основі бажаних

параметрів, які забезпечують мінімізацію ризиків при проведенні сек'юритизації активів.

Таблиця 4

Рекомендовані характеристики стандартизованих пулів банківських кредитів*

<i>Критерії</i>	<i>Еталонний пул іпотечних кредитів</i>	<i>Еталонний пул автокредитів</i>	<i>Еталонний пул споживчих кредитів</i>	<i>Еталонний пул кредитів для бізнесу під заставу ОЗ</i>
1. Валюта кредиту	гривня	гривня	гривня	гривня
2. Мінімальна кількість кредитів у пулі	200	300	2 000	400
3. Мінімальна сума кредиту	100 000 грн	20 000 грн	1 000 грн	5 000 грн
4. Мінімальний термін кредитування	10 років	1-3 роки	1 рік	1-3 роки
5. Максимальне відношення суми кредиту до вартості об'єкта застави	80 %	80 %	70 %	80 %
6. Мінімальна ставка за кредитом (річних)	22 %	20 %	19 %	19 %
7. Можливість дострокового погашення	ні	ні	ні	ні

Розроблено автором на основі [6, 7, 8, 9, 10, 11,12]

Розроблені критерії стандартних пулів, з метою сек'юритизації активів в подальшому, комерційні банки мають враховувати ще на етапі формування таких активів, тобто вони мають бути враховані при формуванні кредитної справи.

Важливим моментом у проведенні оцінки активів є також дослідження договірної документації, яка укладалась у процесі їх формування, зокрема вони мають передбачати можливість уступки права вимоги заборгованості за кредитом. Завершенням II етапу має стати формування пулу активів, які підлягають сек'юритизації.

Одним із найважливіших етапів проведення сек'юритизації

активів є III етап, на якому вирішується ряд завдань:

- структурування угоди;
- визначення та вибір контрагентів за угодою;
- заснування фонду сек'юритизації;
- укладання договорів з контрагентами операції.

Структурування угоди передбачає вибір структури перерозподілу платежів за сек'юритизованими активами за обсягами та часовими періодами. На цьому етапі визначається тип цінних паперів, які емітуються Фондом сек'юритизації та порядок здійснення виплат інвесторам за ними.

Фонд сек'юритизації створюється за ініціативою компанії з управління активами шляхом придбання інвесторами випущених нею інвестиційних сертифікатів.

Для створення фонду сек'юритизації компанія з управління активами повинна здійснити дії у такій послідовності:

- розробити та затвердити регламент фонду сек'юритизації;
- подати до Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку документи, необхідні для реєстрації регламенту фонду сек'юритизації та внесення фонду сек'юритизації до реєстру ІСІ;
- укласти договори з аудитором (аудиторською фірмою), зберігачем, реєстратором чи депозитарієм, оцінювачем майна;
- розробити та затвердити проспект емісії інвестиційних сертифікатів фонду;
- подати до Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку документи, необхідні для реєстрації проспекту емісії інвестиційних сертифікатів фонду;
- організувати публічне (відкрите) або приватне (закрите) розміщення інвестиційних сертифікатів фонду.

Фонд сек'юритизації вважається створеним з дня його реєстрації у реєстрі ІСІ.

Бухгалтерський та податковий облік операцій та результатів діяльності із сек'юритизації активів, яка проводиться компанією з управління активами через фонд сек'юритизації, здійснюється компанією з управління активами окремо від обліку операцій та результатів її господарської діяльності та обліку операцій та результатів діяльності інших пайових інвестиційних фондів, активи яких перебувають в її управлінні.

Створення та реєстрація фонду сек'юритизації передбачає, в першу чергу формування його установчих документів. В інвестиційній

декларації фонду обов'язково має бути зазначено, що основним напрямом інвестування коштів фонду мають бути пули сек'юритизованих активів. Крім того, в цілях мінімізації ризиків інвесторів, за операціями сек'юритизації активів на основі фондів сек'юритизації до складу їх активів доцільно включити виключно права вимог за кредитними договорами та іншими договорами позики, грошові кошти, грошові кошти на депозитних рахунках в комерційних банках та державні цінні папери. Такі заходи дозволять максимально відокремити сек'юритизовані активи не тільки від ризиків діяльності оригінатора, але і від ризиків діяльності фонду сек'юритизації.

Важливим моментом є також управління фондом сек'юритизації. З метою забезпечення своїх інтересів учасники фонду сек'юритизації можуть створювати наглядову раду для нагляду за виконанням інвестиційної декларації, зберіганням активів фонду, веденням реєстру власників інвестиційних сертифікатів, проведенням аудиторських перевірок діяльності та оцінки майна фонду.

До компетенції наглядової ради фонду сек'юритизації належить:

- обрання голови наглядової ради;
- затвердження рішення про розірвання договорів зі зберігачем, реєстратором, аудитором (аудиторською фірмою) та незалежним оцінювачем майна;
- затвердження змін до регламенту фонду.

Крім заснування фонду сек'юритизації, на третьому етапі проведення операції сек'юритизації активів на основі фонду сек'юритизації відбувається укладання договорів з контрагентами. Необхідність підготовки різного роду договорів потребує залучення фахівців у сфері фінансового інжинірингу, оподаткування та юристів. Перелік та зміст документів, які укладаються у процесі сек'юритизації активів на основі фонду сек'юритизації, наведені у табл. 5.

В таких комплексних операціях, до яких відноситься сек'юритизація активів, підготовка документації є надзвичайно складним, тривалим та високовартісним процесом. Тому для мінімізації витрат оригінатору краще звернутись до компанії з управління активів для розробки та укладання договорів. Якщо ж сек'юритизації підлягають екзотичні активи, які раніше ніколи не використовувались в операціях сек'юритизації, то уникнути витрат на залучення послуг фахівців у сфері фінансового інжинірингу, оподаткування та юристів практично не можливо.

Таблиця 5

Документи та договори, що укладаються у процесі сек'юритизації активів на основі фондів сек'юритизації*

<i>Документи</i>	<i>Сторони</i>	<i>Зміст документу</i>
Договір цесії (продажу) активів	Компанія-оригінаитор, компанія з управління активами фонду сек'юритизації	Уступка прав вимоги (цесія), умови цесії, визначення ціни та умов виконання, визначення якості активів, права та обов'язки продавця активів, права та обов'язки компанії з управління активами, додаткові гарантії та поручительства стосовно активів третіх осіб, умови повідомлення, порядок дій у разі настання дефолтів за сек'юритизованими активами
Договір управління (обслуговування) пулом активів та рахунками	Компанія-оригінаитор, компанія з управління активами фонду сек'юритизації	Інкасові операції, контроль за якістю активів, критерії оцінки якості управління пулом, дії у разі дострокового погашення, обов'язки, обов'язки з надання звітів, порядок ведення бухгалтерського обліку, комісійна винагорода
Договір про надання послуг з розміщення сертифікатів фонду сек'юритизації	Компанія з управління активами фонду сек'юритизації, андерайтер	Умови емісії та розміщення сертифікатів фонду сек'юритизації, порядок підписки та розрахунки за сертифікатами, обов'язки андерайтера, розмір комісійної винагороди андерайтеру
Договір про зберігання оригіналів цивільно-правових договорів прав вимог	Компанія з управління активами фонду сек'юритизації та реєстратор (депозитарій)	Права та обов'язки депозитарію стосовно зберігання оригіналів цивільно-правових договорів, права вимоги за якими входять до складу активів інвестиційних фондів, розмір комісійної винагороди

Продовження табл. 5

Лист присвоєння рейтингу	Компанія з управління активами фонду сек'юритизації, рейтингове агентство	Оцінка кредитної якості (надійності) сертифікатів фонду сек'юритизації, умови надання інформації, умови присвоєння рейтингу, розмір комісійної винагороди рейтинговому агентству.
Установчі документи фонду сек'юритизації (регламент, інвестиційна декларація)	Компанія з управління активами фонду сек'юритизації	Особливості функціонування фонду сек'юритизації, напрями інвестування, права та обов'язки учасників фонду

*Власна розробка

На IV етапі процесу сек'юритизації активів здійснюється емісія інвестиційних сертифікатів фонду сек'юритизації активів, забезпечених сек'юритизованими активами. Особливої уваги в процесі реалізації моделі сек'юритизації активів на основі інвестиційного фонду потребують питання розробки специфічних інструментів її проведення (інвестиційних сертифікатів), які б дозволили здійснювати управління платежами та мінімізувати ризики інвесторів фонду сек'юритизації. У процесі емісії інвестиційних сертифікатів фонду сек'юритизації, необхідно враховувати наступні умови:

- загальна вартість емітованих сертифікатів фонду сек'юритизації не може бути більшою за вартість пулу сек'юритизованих активів;

- період обігу сертифікатів фонду сек'юритизації не повинен бути більшим, ніж період існування сек'юритизованих активів;

- виплати дивідендів за сертифікатами фонду сек'юритизації здійснюються виключно за рахунок надходжень за сек'юритизованими активами;

- виплата дивідендів за сертифікатами фонду сек'юритизації має проводитись з інтервалом не меншим від інтервалу, з яким надходять кошти від сек'юритизованих активів.

Для успішного проведення операцій сек'юритизації активів важливе значення має п'ятий, заключний етап. При обслуговуванні операцій сек'юритизації активів на оригінатора окрім функцій контролю за станом активів, покладаються ще й функції транслювання потоку платежів для обслуговування цінних паперів на рахунок

довіреної особи інвесторів (КУА); управління надлишковими потоками, які надходять передчасно та їх рефінансування; складання періодичних звітів про стан активів, які відображають особливості виконання зобов'язань (повернуті суми, дефолти, затримки) та надання таких звітів іншим контрагентам угоди. Наведені вище функції можуть делегуватися компанії з управління активами. Функції контролю за здійсненням операцій сек'юритизації активів виконують усі сторони операції в межах своїх повноважень і саме від належного їх виконання залежить ефективність операцій з сек'юритизації активів.

Висновки. Динаміка розвитку вітчизняного фінансового ринку та його особливості потребують аналізу світового досвіду у сфері розробки та застосування фінансових інновацій, серед яких все більшої уваги привертає механізм сек'юритизації активів. Результати проведеного дослідження свідчать про відсутність в Україні нормативно-правової бази та дієвих механізмів здійснення операцій сек'юритизації активів. Автором розроблено класичну модель сек'юритизації активів на основі інвестиційного фонду, а також детально охарактеризовано процес її реалізації, що дозволить ефективно організовувати та проводити операції сек'юритизації активів у вітчизняних умовах.

1. Кишакевич Б.Ю. Управління кредитним ризиком через сек'юритизацію активів банку / Б.Ю. Кишакевич // Економічний простір. – 2008. – № 11. – С. 117-125.
2. Бэр Х.П. Секьюритизация активов / Х.П. Бэр. – М.: Волтерс Клувер, 2006. – 586 с.
3. Дзюблюк О. Особливості сек'юритизації у механізмі управління кредитним ризиком банківської діяльності / О. Дзюблюк // Вісник ТНЕУ. – 2009. - № 2. – С. 45-55.
4. Закон України “Про Державний бюджет України на 2012 рік” від 22.12.2011, № 4282-VI [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4282-17>
5. Закон України “Про Державний бюджет України на 2013 рік” від 06.12.2012, № 5515-VI [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5515-17>
6. Офіційний сайт Альфа-банку [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.alfabank.com.ua/>
7. Офіційний сайт ВТБ Банку [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.vtb.com.ua/>
8. Офіційний сайт Дельта-банку [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.deltabank.com.ua/>
9. Офіційний сайт ОТП-банку [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://banker.ua/banks/detailed/188/>
10. Офіційний сайт Ощадбанку [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.oschadnybank.com/ua/>
11. Офіційний сайт Першого Українського Міжнародного банку [Електронний

ресурс] / Режим доступа: <http://www.pumb.ua/>

12. Офіційний сайт Приватбанку [Електронний ресурс] / Режим доступа: <http://privatbank.ua/>